అదృష్టం

౧

సుదర్శనుని మాటలు.

నా అదృష్టంవల్ల ఏగుమాస్తాగిరియో కాకుండా—బడిపంతులు ఉద్యోగం—నలభై రూపాయిలు నెలకి—కదలకుండా కూచుని వాగుతూఉంటే – పోస్తారు – దొరికింది. ఉన్నదాల్లో – ఏమిటి మరిచేసేది – తృప్తిపడ్డాను. ఎందుకంటే నాన్నగారిచ్చిన భరణంకాదు – నాసొమ్ము – నే తినేది అని.

నన్నోపల్లెటూళ్ళో వేశారు తీసుకుపోయి.

నాకు ఉత్సాహమే జీవితం. ఉత్సాహంగా మాట్లాడేవాడు లేకపోతే నే మాట్లాడేవాణ్ణి కాదు – ఏదో చదువుకుంటూ ఒక్కణ్ణే కూచుంటానుగాని – నాకావూళ్ళో సరిఅయిన సమాజంలేదు. అందుకని గుమ్మంకదిలేవాణ్ణా—బడికివెళ్ళడం—రావడంతప్ప.

ఇంట్లో చూదామా అంటే—ఉపయోగంలేదు. నాభార్య రూపవతే—సమాజంలో చేరదు. కాని ఆమెఅంటే నాకు మహాగౌరవం. కథల్లో చెప్పినట్టు—ఏదేవతో శప్తురాలయి నాభార్యఅయి పుట్టిందేమో అనుకునేవాణ్ణి. సమాజంలో చేరితేనో—అనిపించేది. నామాట యింకా పెదిమిలమీదికి రాకుండానే—ఊహించుకుని నాపని పూర్తిచేసేది. ఎప్పుడేనా సరదాగా తిడదామంటేనూ—విసుక్కుందామంటేనూ — ఏవంకా దొరికేదే కాదు.. ఏమయితేనేమి? క్రూరుణ్ణే అన్నా సరే—కత్తులో కలవలేదు.

అస్తమానం పుస్తకాలు తిరగవేయడం – వ్యాసాలు రాస్తూఉండడం—పత్రికలకి పంపుతూ ఉండడం – నాపని. శలవుల్లో హాయిగా రెక్కలు జాడించుకుని నాలుగుమూలలా నలుగురినీ చూచి వాస్తూఉండడం వాపని.

అలాని ఊరుకోలేక పోయాను. సమాజంలో కలుపుకుందామని ప్రయత్నించాను. లాభం లేకపోయింది. వసనూరిపోయడం ఉపయోగంలేని పని అని – ప్రయత్నించి మరీ తెలుసుగున్నాను. ఇకామెనిబాధపెట్టలేదు.

పిట్టల్లాగ మేమిద్దరమే – క్రమంగా ఆ ఏకాంతవాసం అలవాటయి జీర్ణించిపోయింది. పంజరంలో అలవాటయిన చిలకని వొదిలేశినా మళ్ళీవొచ్చి పంజరంలోనే దూరుతుంది. పెద్దఆకాశం చూసేసరికి భయంకూడా వేస్తుంది.

నాలుగుకాదు – అయిదుకాదు – పదిహేనేళ్లు – వెళ్ళిపోయాయి. ఇంట్లో భోంచేస్తూ ఉండడం – ఆబడిగదిలో – ఆపాఠాలే – చెప్పినవే చెప్పి వాళ్ళతో బాధపడుతూ ఉండడం అలవాటయిపోయి – ఎలా వెళ్ళిపోయాయో – వెళ్ళిపోయాయి.

విజయదశమి పండుగ ఆవేళ – అమ్మ అవతరించింది. "క్యార్" మని అరుపు వినబడేసరికి – పోస్టుజవాను ఆర్డరు తీసుకువొచ్చాడు – ఎనభై రూపాయిల జీతంమీద యీవూళ్ళోనే హెడ్‌మాస్టరుపని అని. నాతల్లి నాకు కష్టం లేకుండా తనకి కావలశిన డబ్బు తను తెచ్చుకు మరీ వొచ్చింది.

మా అమ్మపేరు – సీతా అని నోటినిండా పిలిచేవాణ్ణి. ఏడుపు వినబడితే సహించలేక పోయేవాణ్ణి. ఇప్పుడు – అమ్మతోటి కొంత కాలక్షేపం అవుతోంది.

మొదణ్ణుంచీ నానమ్మకి—వ
విజయదశమినాడు ఎవరో
ట్లోకి వొచ్చి పడ్డ సరస్వతి

అలా తయారు చేదామని నా ఉద్దేశం. నాకు బడివేళపోగా మిగిలిన వేళలో సగంపైగా అమ్మకే వినియోగించేవాణ్ణి.

పద్ధానుగోఏడు అమ్మకి. అమ్మే నాకు పెద్ద సమాజం - వేలమంది స్నేహితులూను. ఇదంతా ఎందుకు? అమ్మే నాకు విశ్వం. ఇప్పుడు అమ్మ పూర్తిగా సరస్వతి అయిపోయింది. నాప్రయత్నము ఫలంఅయింది. నా ఆనందానికి మేర లేదు.

ఆరోజుల్లోనే - పయికిరాసుకుంటే - తాలూకాగ్రామం - పెద్దపూరు - హైస్కూల్లో-ఆజీతంమీదే అసిస్టెంటుగా వెంటనే వేశారు. ఈపూళ్ళోంచి వెడితే చాలని హెడ్‌మాస్టరీ వొదులుకున్నాను. గోతిలోంచి ఎన్నాళ్ళకో బయటికి వొచ్చినట్టయింది. లంఖణాలవాడికి పథ్యం వంటపట్టినట్టయింది.

కాని చిన్నజాలుగా విచారం నన్ను బాధించడం మొదలుపెట్టింది పక్కనే. ఎక్కడికీ - ఆశఅని అంతా అనవొచ్చు - కాని అలాకాదు. సత్యం లేకపోలేదు. అమ్మకి సరస్వతికి మల్లా బ్రహ్మదేవుణ్ణి కట్టిపెట్టడం నాకిష్టంలేదు. అమ్మకి నచ్చాలి-నాకు నచ్చాలి - ఆలాంటివాడు వరుడుకావాలి. పెద్ద విషయం. నాతలకి దాటిపోయింది.

అనేక సంబంధాలు - విన్నవన్నీ - వెతిగాను. తిరగడం మొదలుపెట్టాను శలవుపెట్టి. ఏవెలా ఉన్నా - చదువుకొన్న- కుదురయినవాడుకావాలి - నాకున్నదంతా అమ్మకే కనక. నిద్దట్లోకూడా అదేధ్యానంగా వెతకడం ప్రారంభించాను.

౨

పద్మాక్షి మాటలు

క్షేమ మనసారా - రెండుకళ్ళతో

-సారి అయినా - ఎక్కడ దిష్టితగులుతుందో అని భయం. బంగారు - పోతపోశిన బొమ్మ.

ఏమల్లరిచేశినా - ఆఁ...అనడానికి ప్రాణం వొప్పేదికాదు. దేవుడు పెట్టెలో కృష్ణుడు విగ్రహాలు పెంటమీద పారేశేది. ఏమని అనడం - లేకలేక కలిగిన నా బంగారుబిడ్డని- నాబిడ్డకాదది - దేవత. తన చదువంతా నాకు మాటల్లో చెప్పేశింది.కూడా పనిచేస్తూ యిట్టే చెప్పేది. నేను వారి సమాజంలోకి ఉపయోగిస్తానని వారెన్నడూ అనుకోలేదు—నా బిడ్డ వారి సమాజంలోకి నన్ను కలిపింది. నాకు నిజంగా—యింకేంకావాలి ? నాజీవితంలో పూడని లోటు—లోటు అని చచ్చిపోవలశినంత లోటు—నాశక్తి వినియోగించి—ఉత్సాహంగా పనిచేశినా తీర్చుకోలేని లోటు—తీర్చి నాకు బ్రహ్మానందంకూర్చింది. నాదైవతమే నాముద్దుబిడ్డయి నాకు పుట్టింది. నా లోటు తీర్చేశింది.

ఎంతేనా శ్రమపడ్డారు మావారు-అయినప్పటికీ - మంచి సంబంధం కుదిరినందుకు - శ్రమే అనిపించిందికాదాయనకి.

పెళ్ళినాడు కొంగుకొంగు ముడివేసుకుని ఇద్దరూ నమస్కరిస్తూఉంటే—నాబిడ్డ చూపిన వినయం—నామహాగర్వానికి హేతువు.

అప్పుడు—వప్పగింతలవేళ— నా బిడ్డని వప్పచెప్పాక— నాబిడ్డనే— నాదైవతాన్నే వప్పచెపుతా—అని నివ్వేరపడిపోయాను.

కాలానికి పనియేముంది ? మనుషులకి పని గాని-గిరగిర తిరిగిపోయింది.

'విదియా సోమవారం వొచ్చి తీసుగువెడతాం. ఆవేళమంచిది. దాటితే మళ్ళీ యీ మధ్య వీలు'కాదని వియ్యాలవారు ఉత్తరం రాయించారు. నాబెంగకి హద్దులేదు-నాలుగు రోజులలో వెళ్ళిపోతుందని. నాకు ఏవిధమైన

శ్రమా లేకుండా—పాతాలు చెప్పేవారు ఎవరింక ? అమ్మాఅని వినబడుతుందా తల్లి గుమ్మందాటాక ? ఎలాగో అని—

సోమవారం ప్రయాణంచేశారు. అమ్మకి కొనవలశినవి వారు ఎన్నో కొన్నారు. యింతకంటే చెయ్యబోయే కార్యాలేమున్నాయి కనక ? భోజనాలయాయి మూడుగంటలకి ముహూర్తం. మేనా గుమ్మంలో పెట్టారు.

తలంటుకున్నతల—పట్టుచీర కట్టుకుంది. చక్కని కళ్ళకి కాటుక తీర్చి పెట్టుకుంది. నా పాదాలకి నమస్కరిస్తూఉంటే హృదయం పగిలిపోయింది. రెండుచేతులతోటీ లేవదీసి నీళ్ళతోనిండిన కళ్ళని హృదయానికి అద్దుకుని నాకళ్ళు తుడుచుకున్నాను. క్షణం మాట రాలేదు—వొణికిపోతూన్న పెదవులతో "వెళ్ళివొస్తాను అమ్మా!" అంది. ఒక్కమాటు కౌగలించుకుని ముద్దుపెట్టుకున్నాను బుగ్గలమీద. పొల్లివొస్తూన్న దుఃఖాన్ని ఆపుకున్నాను. వారికి కూడా నమస్కరించింది బిడ్డ. తీసుకువెళ్ళి మేనాలో కూచోపెట్టాను. మేనా వీధిమలుపు దాటిపోయిందప్పుడే.

నాకళ్ళంట - ఒకటేధార - ఏడుపు పొంగిపోయింది. మంచంమీద కూలబడిపోయాను.

కోపగించి లక్ష్మి సరస్వతీ లేకమయి వొదిలి వెళ్ళిపోయినట్టు - ఇల్లంతా చిన్నపోయింది. చీకటిమయం. తలచుకున్నకొద్దీ గుండె నీరయిపోయింది. తోచదు—పనిచెయ్య బుద్ధేపుట్టదు. బెంగ—బెంగ—

వెళ్ళింది మొదలు ఇంతవరకు—నెలరోజులయింది - ఒక్కఉత్తరంరాలేదు. ఎన్ని ఉత్తరాలు రాశారు ? హఠాత్తుగా నా కీతగని రోగం ఏమిటి ? నా దేవత ఒక్కమాటు నా కళ్ళకి కనపడకూడదు ?

మంచంమీదనుంచి లేవలేక పోతున్నాను బతకనని - ఏమో - అనిపించింది. బిడ్డ మళ్ళీ కళ్ళబడదేమో అని ఒకటే బెంగ—ఒకటేవాంఛ మిగిలింది. దేవుడికి యిష్టంలేదేమో ? నాదేవతకి దయలేదూ ? వుంటే కనబడదూ ?

ఒక్కమాటు ముద్దుచేతులతో తలదువ్వి ముడివేస్తుందా బిడ్డ ? ఇంక బతకనని నాకీ అపనమ్మకం - ఏమిటో బాధించడం మొదలుపెట్టింది.

నాకు బాగా జ్ఞాపకం - ఓనాడు ఎందుకో గాని - ఓ దెబ్బ వేశాను. తండ్రితోనయినా చెప్పకుండా భోజనంచేశి నిద్రపోయింది. నేవెళ్ళి పక్కలోపడుకుని నాబిడ్డని లాలించేదాకా మనస్సు కుళ్ళిపోతూనే వుంది.

వెళ్ళేరోజున దేవిదగ్గర పాడినపాట యింకా నాచెవిలో గింగురుమంటోంది.

3

సీతమాటలు

నాపెళ్ళికోసం మానాన్న పడిన శ్రమలకి-నే కొన్ని జన్మలు ఋణస్థురాలనయి వుండాలాయనికి. నిజంగా—రెండేళ్లు ఎలాతిరిగాడు కన్నుమూయకుండా—నాపెళ్ళి అయాకే హాయిగా నిద్రపోయిం దాయన.

మావారు చామంచాయగా వుంటారు. నిజంగా—మానాన్నని ఎన్నిజన్మాలకేనా మరిచిపోతానా ?—నేను ఊహల్లో సృజించుకున్నవారే—సరీగా—మావారు.

దిద్దుకుందామంటే నావశం కావడంలేదు. ఏ మపగాధంచేస్తూన్నానో తెలుసుకోలేకపోతూన్నాను అత్తగారికి. నామీద ఎందుకో ఆమెకి హద్దులేనికోపం ? నేనామె విషయంలో ఏలోటూ చేసినట్టు—నాఊహకి అందినంతలో— ఎక్కడా గురురావడం లేదు. ఏమీలోటు చెయ్యలేద ంకూడాను.

నాలోటు ఏమిటో—ఒక్కమాటు ఇది అని నిర్దేశించరు. ఇంక—నేనేం చెయ్యగలను యింక? నాయెరుకలో లోటులేకుండా చెయ్యడం నావిధి—అదే నేచేసేపని.

మావారికి తల్లి అంటే—అమితమయిన భక్తి, అపారమయిన విధేయత. నేను వాటికి ఏమీ అడ్డంవెళ్ళి ఉండలేదని నానమ్మకం—నాభర్త నమ్మకమూను. అత్తగారి విషయంలో—ఇంకా నాభర్తనే ఉపేక్షచేసేదాన్ని కొంచెం - మావారి నిర్బంధంవల్ల—

నేను మావారి పాదసన్నిధినికూడా నించోటానికి నాకు అర్హతలేదని మా అత్తగారి ఉద్దేశంలాగ స్పష్టమయింది. అంత—అకార్యమేమీ చేయడంలేదనే ధైర్యంచేత-నన్నునేనంతగా నిందించుకోడం మానేశాను.

మావారుమాత్రం—నాకీయవలశిన గౌరవంకంటె అధికమయిన గౌరవాన్నే ఇచ్చేవారు. నాకు బాగా తెలుసును. నాహృదయంలో ఉన్న ఈ ఆందోళన వారు తెలుసుకుంటూన్నట్టు ఒక్కొక్కప్పుడు వారి మౌనంలో చదువుకునే దాన్ని.

అత్తగారి అసంతృప్తి పూర్తిచేదామనే దారుణప్రయత్నంలో— నాకూ—నాభర్తకీ విద్యావిషయప్రసంగాలకి సమయం ఉండేదికాదు ఎక్కువగాను. అందుకు నేనూ నాభర్తాకూడా ఒకరికి తెలియకుండా ఒకరం అసంతృప్తిపడేవారం. అయినా తప్పనిది మరి!

అత్తవారింటికి నేవొచ్చింది మొదలు ఒక్కమాటు—మాక్షేమం తెలుపుతూ ఉత్తరం రాయడానికి అత్తగారి వుత్తరవులేదు. మానాన్న నాలుగురోజులకోసారి—పెద్ద వుత్తరం—తప్పకుండా రాశేవాడు. రోజూ—ఎప్పుడో ఓవేళ—కొత్తవుత్తరం వొచ్చేవరకూ పాత [illegible] కుంటూ వుండడం అలవాటు నాకు.

యీమధ్య అమ్మకి జబ్బుచేశిందని రాశాడు నాన్న. నాకు తొందరకలిగింది లోపల. మావారు నావుత్తరాలన్నీ చదివేవారు—అయినాసరే—ఏమీ అనకుండా ఊరుకున్నారు. నేనేంచేయను? మౌనం ముద్రించుకున్నాను. క్రమంగా—జబ్బు ఎక్కువ అవుతూన్నట్టు—నన్ను చూడాలని అమ్మ అంటూన్నట్టు రాశాడు నాన్న. ఆవుత్తరాలు చదువుకుంటూవుంటే గుండెలు బెదిరిపోతూవున్నాయి. నామాట వారు ఆలోచిస్తూనే వుండేవారు. అయినా అమ్మమాట తప్పదు.

నే నభాగ్యురాలిని. అదృష్టంలేదు. అత్తగారు అందుకే అనుజ్ఞ ఇవ్వలేదు. అనుకుని ఊరుకున్నాను. నేనేమీ ఇక అడగి—చిక్కులు తెచ్చిపెట్ట దలచుకోలేదు. నా దురదృష్టానికి.

తలుచుకుని తలుచుకుని కుళ్ళిపోతూ వుంటాను—బతికివుండగా అమ్మని కళ్ళతో చూడలేక పోయానని. మావారు—నావిషయంలో అయ్యో అనుకోడం నన్ను ఓదార్చేది.

ఆఖరునేనా పంపకుండా క్రూరంగా ప్రవర్తించానేమో అని పశ్చాత్తాపపడుతున్నట్టు అప్పుడప్పుడు వారి ఆలోచనలో వినబడుతూండేది.

నాకు మహాదుఃఖం పొల్లిపోయి వొస్తున్నా—అందులో తన్మయురాల నయిపోయినా—ఎలావున్నా—వారు—ఒక్క కన్నీటిచుక్క నాకోసం విడిచిపెడితే నాదుఃఖమంతా తుడుచుకు పోయేది. మహానందం అయేది.

పెళ్ళిరోజున మంగళస్నానాలు అయాక పట్టుచీరకట్టి—కుంకుమబొట్టు పెట్టి—మా అమ్మ నాతో అమ్మా! ఇంక మాసొమ్ముపు కాదే అనీ, కంట తడిపెట్టుకోడం తలుచుకుంటే గర్భనిర్భేదం అయిపోతోంది.

నేవొచ్చే ముందరే- ఓమాటు-నేను పెంకి

తనంగా మాట్లాడితే—మీఅత్తారింటికి వెళ్ళిపోవే-అక్కడ నీయిష్టం అంది మాఅమ్మ. నాకెంతో అసూయకలిగింది. 'వెళ్ళిపోతానులే-వెళ్ళాక మళ్ళీ నీమొగంచూస్తానా' అన్నాను. నా ఎదురుకోడంచూసి—కష్టపడి అందులో—'ఎంత కోపంవొచ్చిందే' అని అమ్మ నవ్వింది నా మానుషానికి. శపించినట్టు అల్లాగే మళ్ళీ అమ్మమొగం చూడలేకపోయాను. నావాక్కులో నిజంగా ఎంతవిషం వుందీ, అని నన్ను నే నిందించుకుంటూ కుమిలిపోతాను.

నేను మావారితలకి సూనెరాస్తూంటే చూశింది—వచ్చేరోజునే—మేఘం మెరుపులాగ అందంగా వున్నారే, అని మురిసిపోయింది. మమ్మల్నిచూసి మహానందపడే అమ్మ—మళ్ళ—ెన్నటికీ—కళ్ళకి కనబడదంటే—గుండెలు ఆగిపోతూవుంటాయి.

ఎంతదుఃఖంలో వున్నాసరే—సీతా అని వారు పిలిస్తే - ఆనందవాహినిలో తేలిపోయే దాన్ని ఒక్కమాటు.

మాఅమ్మకి—పెళ్ళివేళ—అత్తగారు—'నాకు నీమామగారు చేయించియిచ్చారు. పురాతనసంగ్రహం సుమీ!' అని చేతికిపెట్టిందిట. మాఅమ్మ దాన్ని ప్రాణంలా—భద్రంగా దాచుకొనేది. 'నీకంటె ఎక్కువ ఎవరే అమ్మా' అని అది నావేలికి పెట్టింది అమ్మ, 'జాగ్రతసుమీ!' రెండుసార్లు చెప్పింది. ఆ వుంగరమే మాఅమ్మఅని అస్తమానం చూసుగుంటూ వుంటాను. ఆమె అమూల్య ప్రేమ నాకు మూటకట్టి యిచ్చింది.

నా అదృష్టం అంతే అయినప్పుడు—అందరినీ అంటే—ఏమయినట్టు? నన్ను—బెంగపోయిందాకా - రెండుమూడు నెలలు మానాన్నదగ్గర వుంచుతారేమో అనుకున్నాను. వెంటనే రావాలన్నారు—అంతే బయులుదేరాను. మానాన్న అడుగుతానంటే - మా

వారు కష్టపడతారని-వొద్దు నేనెళ్ళిపోతానని చెప్పాను కూడాను. మానాన్న కప్పుడు—నేనలాఅంటే—ఇస్సీ! అనిపించిందాఖరుకి. ఏంచేయను?—నేను నడుచుకోవలశిన క్రమం అంతే—

నావంట్లో—నిరంతరచింతచేతో—ఎంచేతో—స్వాస్థ్యం తప్పిపోయింది. అయినప్పటికీ—నాపనులలోమాత్రం నే బద్ధకించడం లేదు. కొద్దిగా చిక్కిపోతూన్నట్టు తోచింది.

ఇంతదుఃఖంలో—ఇలాటప్పుడు — ఒక్కమాటయిన - అత్తగారు అయ్యో అని అనుకోకపోవడం—నాకుబాధ అనిపించిందాఖరుకి. కాని అది నాదురదృష్టమని ఇదివరకే సమాధానంచెప్పుకున్నాను.

నాజబ్బుకి లక్షణం—క్రమంగా చిక్కిపోవడం—పాలిపోవడం—సత్తువతగ్గిపోతూ వుండడమూను. అయినను—వుత్సాహం అంతా సత్తువకింద వుపయోగించేశాను. ఇక అయిపోయింది అదికూడా—మిగిలింది శరీరం. క్రమంగా నడవడానికి కూడా సామర్థ్యం తగ్గిపోయింది. మంచంపట్టాను. ఇంత మార్పుకి రెండునెలలు పట్టింది. వారు మానాన్న కింత వరకు జాబు రాయనేలేదు. నాన్న కేమీ నా వరస తెలియదు కదా!

నిజంగా—మానాన్నకి తెలుస్తే శలవు పెట్టి ఇక్కడికి వొచ్చి తగ్గేదాకా వుంచుంటాడు—వారు అక్కడికి పంపమని అంటేను. అన్నివిధాలా ఆయనకి నేనొక్కత్తెనేకాదూ? ఇక్కడ ఎవరికీ ఇష్టంలేనిపని అది.

మానాన్నవుత్తరాలు వొచ్చేవి. ఇక్కడి సంగతిరవంతైనా ఎరగడు. నేనెప్పుడూ బాధపడుతూవున్నను రాయమని అనలేదు. ఆఖరికోరోజున బాధపట్టలేక వారితో అన్నాను. వారు నాకు మానంగా సమాధానం యిచ్చారు. అర్థంఅయింది. నాచాపల్యానికి నే

నెంతో పశ్చాత్తాపపడ్డాను.

మానాన్న నాశ్రేయస్సు సంతతంకోరుతూ వుండేవాడు. ఆశ్రేయస్సు నాకిచ్చాడు. అనుభవించమని చెప్పేడు. అనుభవిస్తూన్నాను. తరవాత సంగతు లాయన కెందుకు ?

ఏంకావాలన్నా మావారు స్వయంగా తెచ్చి ఈయవలశివచ్చినంత పరాధీనత నాకు వొచ్చింది. వారు ఇస్తూంటే వొద్దనేదాన్ని. బలవంతాన ఇచ్చేవారు. ఏంచేయను?—తప్పేది కాదుమరి! ఇంక నాకు చచ్చిపోయినా లోటు లేదనిపించింది. వారి మహాప్రేమఅంతా విప్పి నామీద పోశేశారు.

స్వయంగా కాఫీకాచి యిచ్చేవారు. నారింజపండు వొలిచి తొనలు తీశిపెట్టేవారు. సమస్తమూను. నిజంగా ఆయన అంతదయ చూపడానికి అర్హతకలదాన్ని కాదని నమ్మకం.

వారలా చేస్తూంటే—ఊరుకుంటే మహాపాపం చుట్టుకుంటుందని వొణికిపొయేదాన్ని. చల్లని వారి కరస్పర్శ నాసందేహాలకి సమాధానములుచెప్పేది. కాని నాన్నకి వుత్తరం రాయలేదని బెంగ—

తలనొప్పివొచ్చి బాధపడుతూవుంటే—తలనొప్పా? అని చేయివేసి చూసేసరికి మంచుగడ్డ పెట్టినట్లు తలనొప్పి ఎగిరిపొయేది. ఆ చల్లని కరస్పర్శకి ఎన్నిజన్మలకైనను వారికి నేను ఋణపడి వుంటాను.

ఎన్నిచేస్తూన్నా — ఆరోజుకారోజు దిగనారిపోతున్నాను. మందులుతోటి—నోటి రుచిపోయి—నాలికి బండపారింది. విసుగుపుట్టింది మందంటే—ఆఖరుకి.

నే నింక చచ్చిపొతానని నమ్మకం కలిగింది. ఆరోజున మాటరావడం మానేశింది. బాగా మాట్లాడగలనని జ్ఞానం వుంది. కాని రాదు. నాన్నని చూడకుండా చచ్చిపోతానేమో అని ఆందోళన. ఆఖరికి వొదిలేశానది—లాభం లేదని కష్టపడి సంజ్ఞ చేసి- వారిపాదాలు నాకిమ్మన్నాను. వారు నా ఆందోళనంతా గ్రహించి—పరవాలేదని వారించారు, ఏంమాత్ర వేళాగో—చక్కగా నావూహకి తగినట్లు మాట్లాడడానికి నోరువొచ్చింది, నాభర్త గారి పాదాలు—కోరి—ధైర్యంగా వుంటుందని—రెండుచేతులతోటి పట్టుకుని కళ్ళకద్దుకున్నాను. యిక మృత్యువు ఆహ్వానాన్ని మన్నించడానికి సిద్ధం అయినా పరవాలేదనుకున్నాను. కొద్దిగా పాలుపోశారు చంచాతో వారు. ఆమహాదారుణమయిన నీరసంలో—అది—బలమే మరి—వచ్చింది.

వాకట్లో జోడుచప్పుడయింది—నాకు బాగాగుర్తు—మానాన్న జోడుచప్పుడే అది. వొక్కమాటు సంతోషంతో నిండిపోయాను.

మానాన్న మంచంమీద కూచుని ఘంటసేపు నిర్ఘాంతపడిపోయి చంటిబిడ్డలా ఏడిచాడు, ఆయన—రాకవల్లా—ఆయన అధైర్యంతోను—నాకు బతుకుమీద ఆశ పోయింది,

నా చేతులు కాళ్లు మాటిమాటికి ముట్టుకోడం—నా పెదవులు పరీక్షించడం—నాడి చూడడం—నన్నెన్నో జబ్బునుగురించి ప్రశ్నలువేయడం—నాకు బాగా తెలుసును.

నే నేవో కోటిసంగతులు నాన్నని అడగాలి అని మొదలుపెట్టాను, నెమ్మదిగా—రాత్రి— ఇప్పుడు కాదు—వుదయం—అన్నాడు నాన్న.

నా ఆయుర్దాయంలో మరిఒక ఉదయం లేకపోయింది.

—కనకదండి గోపాలకృష్ణశాస్త్రి.